

Kā notiek indeksācija

Pensiju saņēmēji šomēnes kļuva nedaudz priecīgāki, redzot, ka summa, kas ienākusi kontā vai maciņā, kļuvusi lielāka. Un ne jau par dažiem eiro, lielākā pieauguma summa pēc indeksācijas var sasniegt 27,50 eiro.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (VSAA) informē, ka 2018.gada 1.oktobrī indeksē pensijas un atlīdzības vai to daļu apmēru, kas nepārsniedz 382 eiro. Savukārt pensijām un atlīdzībām, kas lielākas par 382 eiro, indeksē tikai daļu no piešķirtās summas – 382 eiro.

Te gan jāsaprot, ka indeksējamā pensijas apmērā netiek iekļauta piemaksa pie valsts pensijas. Piemēram, ja pensija ir 200 eiro un piemaksa par stāža gadiem 40 eiro, indeksē tikai 200 eiro. Informāciju par savu pensijas un piemaksas apmēru var uzzināt portālā www.latvija.lv, izmantojot e-pakalpojumu par piešķirtās pensijas apmēru vai vietējā VSAA nodaļā.

Vecuma pensijām 1.oktobrī piemēroja šādus indeksus:

1,0590, ja kopējais apdrošināšanas stāžs ir līdz 29 gadiem;

1,0655, ja kopējais apdrošināšanas stāžs ir no 30 līdz 39 gadiem vai ja vecuma pensija ir piešķirta par darbu kaitīgos, smagos vai sevišķi kaitīgos, sevišķi smagos darba apstākļos (arī tad, ja apdrošināšanas stāžs ir mazāks par 30 gadiem);

1,0720, ja kopējais apdrošināšanas stāžs ir 40 un vairāk gadi.

Invaliditātes, izdienas un apģādnieka zaudējuma pensijām, kā arī apdrošināšanas atlīdzībām piemēro indeksu 1,0590.

Tā kā indeksi šoreiz ir dažādi, vecuma pensijas saņēmējus varētu interesēt, kuru darba (apdrošināšanas) stāžu ņems vērā – to, kāds bija pensijas piešķiršanas brīdī, vai, ja cilvēks ir turpinājis pēc pensijas piešķiršanas strādāt, to stāžu, kāds ir uz 2018. gada 30. septembri? Un vai indeksācijā ņem vērā pilnus gadus?

VSAA speciāliste norāda, ka ņem vērā apdrošināšanas stāža pilnus gadus, kādi ir noteikti uz 2018. gada 30. septembri.

Piemēram, pirms indeksācijas aprēķinātā vecuma pensija bija 300 eiro mēnesī, pēc 1. oktobra pārrēķina jābūt šādi:

- ja darba stāžs 28 gadi, pensija būs 317,70 eiro (300 x 1,0590);

- ja darba stāžs ir 35 gadi, pensija būs 319,65 eiro (300 x

VIEDOKLIS

Informācijas ir pietiekami

"Druva" sazinājās ar Vandu Gasiņu no biedrības "Cēsu pensionāri", lai uzzinātu, vai pensionāri informēti par pensiju sistēmu, to, kā tiek rēķināta vecuma pensija, kā notiek indeksācija.

Viņa stāsta, ka pensionāru informētība ir dažāda, bet tie, kuri nāk uz biedrību, ir aktīvi, seko līdzi, ir informēti par pensiju sistēmu:

"Jāsaka, ka īpaši jau par to nerunā-

1,0655);

- ja darba stāžs ir 45 gadi, pensija būs 321,60 eiro (300 x 1,0720).

Ja pensija piešķirta par darbu kaitīgos, smagos vai sevišķi kaitīgos, sevišķi smagos darba apstākļos, pensija būs 319,65 eiro neatkarīgi no tā, ka stāžs ir mazāks par 30 gadiem, bet, ja stāžs ir 40 un vairāk gadu, pensija būs 321,60 (300 x 1,072).

Pēc VSAA informācijas lielākā pieauguma summa pēc šā gada indeksācijas var sasniegt 27,50 eiro – ja indeksē pensiju vai tās daļu 382 eiro apmērā un stāžs ir lielāks par 40 gadiem.

VSAA atgādina, ka no indeksētās pensijas var tikt ieturēts iedzīvotāju ienākuma nodoklis, kas samazina izmaksājamo summu. Šogad palielināts pensiju neapliekamais minimums – 250 eiro (iepriekšējos gados bija 235 eiro) mēnesī jeb 3000 eiro gadā. Nākamgad tas būs 270 eiro mēnesī.

jam, ir citas tēmas. Protams, pirmajā mēnesī pēc indeksācijas vienmēr pirmās jautājums ir – cik tad tev pielika?"

Stāstot par sevi, viņa atzīst, ka pensijā iešana iekritusi nelāgā brīdī, kad likumdošana mainījies, tāpēc pensija sanākusi ļoti maza: "Mēs, mazo pensiju saņēmēji, esam pieraduši, ka maz dabūsim klāt, to vairs nepārdzīvojam. Šoreiz tas pieaugums ir nedaudz lielāks, kā sakām, vienu lieku reizi uz veikalu var aiziet. Kaut kā sanāca, ka 1944.gadā dzimušiem bija ļoti neveiksmīgs pensijā iešanas laiks. Daži centušies pārliecināt, ka tā ir netaisnība, bet laikam jau dažu dēļ likumus nemainīs."

V. Gasiņa norāda, ka tiem, kurus pensiju sistēma, indeksācija interesē, informācijas ir pietiekami.

Avīzes raksta, ir bukletīni, un pensionāriem esot laika diezgan visu rūpīgi izlasīt un izpētīt.

"Protams, gribētos vairāk, bet ir pierasts. Tiesa, neapmierina dzirdētais, ka vajadzētu veikt pielīdzināšanu, ka pensija nedrīkstētu būt mazāka par 200 eiro mēnesī. Sanāk, ka tie vīri, kuri nestrādāja, slaidstājās, dzēra, lai arī skaitījās, ka strādā kolhozā, saņems tikpat, cik mēs, kuri esam visu darba mūžu centīgi nostrādājuši. Tas nav godīgi! Tomēr esmu optimiste, priecājos par to, kas ir!"

Kopš šā gada ir arī mazāka ienākuma nodokļa likme – 20% (tikai tad, ja gada ienākumi ir virs 20 004 eiro, likme ir iepriekšējā – 23%, bet tad pensijai jābūt lielākai par 1667 eiro mēnesī).

Ja ir likumā paredzētie nodokļa papildu atvieglojumi, neapliekamā summa (kopā ar neapliekamo minimumu) ir lielāka: pensionāriem ar I un II grupas invaliditāti, politiski represētajām personām – 404 eiro; pensionāriem ar III grupas invaliditāti – 370 eiro.

Tiem, kuriem pensija piešķirta līdz 1995. gada 31. decembrim un kuri nav pēc tam lūguši šo pensiju pārrēķināt, pensijai nodokļa nav vispār. Līdz ar to, ja arī pēc indeksācijas pensija pārsniegs 250 eiro, nodoklis netiks piemērots. "Jau nākaļiem" pensionāriem, kuru pensijas apliekamas ar nodokli, jāpārēķinās, ka no katra eiro virs neapliekamā minimuma tiks ieturēti 20 centi.

Piemēram, pensija pašreiz ir

240 eiro, piemērojamais indekss 1,072. Pārrēķinātā pensija 257,28 eiro. Pensija pārsniedz neapliekamo minimumu, un 7,28 eiro ir apliekami ar nodokli, kas būtu 1,46 eiro. Taču VSAA, pārrēķinot pensiju un izmaksājot gada atlikušajos trijos mēnešos, ņems vērā pensionāra visu gada neapliekamo minimumu (tas ir 3000 eiro). Tā kā šajā piemērā viss gada neapliekamais minimums deviņos mēnešos nav izmantots, "rezervē" palikuši 90 eiro, līdz ar to šogad šādi pensijai nodokļa nebūs, lai gan tā pēc indeksācijas pārsniegs 250 eiro.

VSAA norāda, ka aģentūra pensijas un atlīdzības pārrēķinās automātiski (patstāvīgi), tādēļ cilvēkiem pašiem papildus nekavējoties jānodrošina pensijas tiks izmaksātas jau oktobrī. □

Palielināsies straujāk

Jau rakstījām, ka šis priekšvēlēšanu laiks pensionāriem bijis labvēlīgs, jo parlamentārieši, iespējams, vēloties izpatikt vēlētājiem, pieņēma lēmumus, kas turpmākajos gados ļaus straujāk palielināties vecuma pensijām.

Parlaments pieņēma grozījumus likumā "Par valsts pensijām", paredzot no nākamā gada indeksēt ne tikai pensiju, bet arī dzimšanas piemaksu, kas piešķirta par uzkrāto darba stāžu līdz 1995.gada 31.decembrim. Deputāti nolēma noteikt arī straujāku pensiju

indeksāciju pensionāriem ar darba stāžu 45 gadi un vairāk. Tāpat grozījumi paredz Latvijas pilsoņiem apdrošināšanas stāžam pielīdzināt arī dienestu PSRS bruņotajos spēkos.

Saeimā galīgajā lasījumā pieņemti arī grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", paredzot turpmāku neapliekamā minimuma pieaugumu pensijām. Likums paredz, ka ar nodokli neapliekamā pensijas summa turpinās palielināties arī 2021.gadā, sasniedzot 330 eiro mēnesī. □

Jo cilvēkam tuvāk nāk pensionēšanās vecums, jo aktīvāk viņš sāk interesēties, cik saņems, beidzot darba gaitas. Pārdomas dzirdētas dažādas.

Kāds izlasījis, ka šobrīd strādājošo veiktās iemaksas tiek izmantotas, lai izmaksātu vecuma pensijas esošajai pensionāru paaudzei, jautā – tad jau nav nozīmes tam, cik šobrīd pelna?

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) vecākā eksperte Ināra Ļuta skaidro, ka tas ir maldīgs uzskats: "Pensija ir atkarīga no pensionēšanās vecuma un no personas uzkrātā pensijas kapitāla. Jo lielāka bijusi alga, no kuras veiktas iemaksas, jo lielāks veidojas pensijas kapitāls, no kura aprēķina pensiju."

Personām, kuras pakļautas sociālai apdrošināšanai no 1996.gada 1.janvāra, vecuma pensiju nosaka, ņemot vērā uzkrāto pensijas kapitālu laikā no 1996.gada līdz pensijas piešķiršanas mēnesim un pensionēšanās vecumu. Vecuma pensiju aprēķina pēc formulas: $P = K/G : 12$, kur P ir mēneša pensija; K – apdrošinātās personas pensijas kapitāls, kas reģistrēts šīs personas kontā un aktualizēts, ņemot vērā ikgadējos apdrošināšanas iemaksu algas indeksus.

Personām, kurām ir uzkrāts fondētais pensijas kapitāls, pēc apdrošinātās personas pieprasījuma pensijas kapitālam (K) pievieno arī fondētais pensijas kapitālu. Savukārt G ir laika posms (gados), par kuru no pensijas

Tā veidojas vecuma pensija

piešķiršanas gada tiek plānota vecuma pensijas izmaksa.

I. Ļuta min piemēru: ja personas uzkrātais aktualizētais pensijas kapitāls ir 70 350,60 eiro, vecuma pensijas apmērs ir 320,71 eiro (70350,60: 18,28:12), savukārt, ja kapitāls ir 35 175,80 eiro, pensijas apmērs ir 160,36 eiro.

Minētais laika periods (G), kā arī detalizētāka informācija par vecuma pensijas piešķiršanu atrodama VSAA mājaslapā www.vsa.lv.

Sabiedrībā joprojām dzirdamas runas, ka padomju gados nostrādātais netiek ņemts vērā, aprēķinot pensiju. I. Ļuta norāda, ka arī šī informācija neatbilst patiesībai: "Daudziem, kas pensionējās iepriekšējos gados un tagad, joprojām apdrošināšanas stāžā ir darba un tam pielīdzinātie periodi līdz 1995.gada 31.decembrim. Tie var būt obligātais dienests, studijas, darbs kolhozā un citi. Arī par šo periodu tiek aprēķināts pensijas kapitāls, ņemot vērā apdrošināšanas stāžu līdz 1995.gada 31.decembrim. Tas tiek pievienots pensijas kapitālam, kas uzkrāts,

sākot no 1996.gada. Tādējādi pensijas lielums atkarīgs arī no darba stāža un tam pielīdzinātajiem periodiem, kas pierādīti ar dokumentiem likumā noteiktā kārtībā.

Tikai no 2047.gada pensijā dosies cilvēki, kuriem pensiju veidos tikai no 1996.gada uzkrātais pensijas kapitāls un vairs nebūs apdrošināšanas stāža līdz 1996.gadam."

Portālā www.latvija.lv iespējams apskatīt savus apdrošināšanas periodus, sociālās apdrošināšanas iemaksas un pensijas kapitālu, kā arī veikt vecuma pensijas prognozi.

Ikvienš minētajā portālā var arī pārbaudīt, vai VSAA rīcībā ir informācija par viņa darba stāžu līdz 1996.gadam. Ja nav, jāmeklē vecā darba grāmatīņa, augstskolas diploms vai citi dokumenti un jādodas uz tuvāko VSAA klientu apkalpošanas centru, kur informāciju ievadīs elektroniskajā sistēmā. Šī informācija tiek ņemta vērā gan tad, kad VSAA piešķir bezdarbnieka pabalstu, gan tad, kad aprēķina vecuma pensiju. □

Lappusi sagatavoja JĀNIS GABRĀNS

Publikācijas sagatavotas ar Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Mērķprogrammā "Reģionālo un vietējo mediju atbalsta programma" atbalstīts projekts nr. Nr.2/MEDIA/18/013

Valsts reģionālās attīstības aģentūra

UZZIŅAI

Pensiju sistēmas trīs līmeņi

Kopš 2001.gada jūlijā Latvijā darbojas trīs līmeņu pensiju sistēma, kuras darbības galvenais princips: jo lielākas sociālās iemaksas tiek veiktas šodien, jo lielāka pensija būs rīt. Visu trīs līmeņu vienlaikus pastāvēšana nodrošina pensiju sistēmas stabilitāti, jo samazina katra līmeņa iespējamās demogrāfiskos vai finansiālos riskus.

*Pensiju sistēmas 1.līmenis tika ieviests 1996.gada janvārī. Tas ietver paaudžu un dzimumu solidaritātes principus, proti, ka strādājošo sociālās apdrošināšanas iemaksas vecuma pensijām tiek izlietotas, lai izmaksātu vecuma pensijas esošajai pensionāru paaudzei.

*Pensiju 2.līmenis tika ieviests

2001.gada 1.jūlijā. Ar šo brīdi daļa no ikviena veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām tiek ieguldīta finanšu tirgū un uzkrāta katra 2.līmeņa dalībnieka personīgajā kontā. Par valsts fondēto pensiju shēmas dalībnieku var būt ikviens sociāli apdrošinātais, ja shēmas darbības sākumā – 2001.gada 1.jūlijā – viņš nebija vecāks par 50 gadiem.

Piedalīšanās pensiju 2.līmenī ir obligāta tiem, kas dzimuši pēc 1971.gada 1.jūlija. Savukārt tie, kas dzimuši no 1951.gada 2.jūlija līdz 1971.gada 1.jūlijam ieskaitot, tai varēja un joprojām var pievienoties brīvprātīgi.

*Pensiju sistēmas 3.līmenis – privātā brīvprātīgā pensiju shēma – tika ieviesta 1998.gada jūlijā. 3.līmenis paredz ikviena cilvēka brīvprātīgu izvēli – veidot papildu uzkrājumus savai pensijai, veicot iemaksas privātajos pensiju fondos.